

Friskoler af mange slags

Af Maren Skotto, Friskolernes Kontor

Børnenes undervisning er først og fremmest forældrenes sag

I Danmark har vi undervisningspligt, men ikke skolepligt. Det betyder, at forældre har ret til at vælge den undervisning til deres barn, som de finder i overensstemmelse med deres værdier og holdninger. Den frihed er baggrunden for, at vi i Danmark har 500 frie grundskoler, som alle har hver deres særpræg.

Det er i Danmark forældrenes ansvar at sørge for børnenes undervisning – enten ved at hjemmeundervise dem (som meget få forældre gør brug af), eller ved at vælge en offentlig eller privat skole, som de har tillid til.

Når staten støtter de frie grundskoler økonomisk, er det udtryk for en fornem dansk tradition for dels at beskytte mindretallet og dels beskytte forældrenes ret til at kunne bestemme over deres børns opdragelse, dannelse og undervisning.

Der har gennem tiderne været kamp om netop forældreretten, og den dag i dag er kampen ikke forbi. Den handler fortsat om forældrenes grundlæggende – og til tider kontroversielle – ret i forhold til staten og de overordnede autoriteter. Uanset religion, værdigrundlag, etnicitet, pædagogik eller ideologi. Når der i Dansk Friskoleforenings formålsparagraf blandt andet står, at foreningen skal »værne om hjemmenes ret og indflydelse i skolepørgsmål«, er det netop udtryk for, at forældreretten er en helt fundamental ret, som kræver et særligt værn.

Den frie skoletradition

Friskoletraditionen er groet ned fra i mere end 150 år. Det hele begyndte med græsrodsbevægelser.

Friskolerne begyndte ikke med skoler eller pædagogik. De begyndte med græsrodsbevægelser, der i midten af 1800-tallet skød frem i Danmark og kom til at omforme det danske samfund. Ud af det frie initiativ opstod blandt andet valgmenigheder, andelsmejerier og -slagterier,

Friskolerne findes i mange varianter, og det er netop idéen bag friskoleloven. I Danmark har forældre nemlig ret til at vælge præcis den undervisning til deres barn, som passer til deres personlige værdier og holdninger.

Dansk Friskoleforenings 250 medlemsskoler repræsenterer en vifte af mangeartede friskoler med hver deres syn på pædagogik, ideologi, religion m.v.

Næsten halvdelen definerer sig som grundtvig-koldske friskoler, der på trods af fællestræk dog alle udmønter Grundtvigs livsanskuelse og Kolds skoletanker på forskellig vis i den daglige skolegang og i undervisningsindholdet.

Foruden de grundtvig-koldske friskoler rummer foreningen også pædagogisk definerede skoler, skoler med baggrund i frikirker, skoler med 100 pct. tosprogede elever, Rudolf Steiner skoler og friskoler, der vanskeligt lader sig kategorisere.

De 500 frie grundskoler på landsplan rummer foruden friskolerne også privatskoler, kristne skoler, lilleskoler, katolske skoler, internationale skoler, tyske mindretalsskoler m.fl.

brugsforeninger, forsamlingshuse, højskoler og friskoler. Fællesnævneren var »det folkelige«, som rummer to centrale værdier, nemlig fællesskab og frihed. Det er også i dag kernen i de frie skolers selvforståelse.

Kold og Grundtvig – to inspiratorer

Den første egentlige friskole blev etableret i 1852 i Dalby på Fyn af Chresten Kold, som var påvirket af N.F.S. Grundtvigs skoletanker. Kold var i sin levetid direkte involveret i oprettelse af cirka 100 friskoler på Fyn og Sjælland, og hans tanker om skole og undervisning har været en inspirationskilde lige siden. I 1850 skrev han en lille afhandling »Om børneskolen«, hvori han beskrev sine skoletanker. Kolds skoletanker forekommer stadig udfordrende og er fortsat udtryk for et markant modstykke til den offentlige skole. Omformuleret til mere moderne sprog skriver Chresten Kold blandt andet om børneskolen: "Undervisning bør danne og beånde. Det kræver frihed og stor hensyntagen til børnenes ønsker og behov. Frivilligheden og glæden ved undervisningen er vejen frem – ikke at tvinge nogen til noget...."

Den særlige danske friskoletradition

Selv om de frie grundskoler i dag repræsenterer en stor mangfoldighed, er det historiske udspring fælles for dem alle. Og dengang som nu handler de frie skoler grundlæggende om, at forældre tager ansvaret på sig og etablerer et alternativ til den offentlige skole med alt, hvad dette indebærer af mulighed for indflydelse, involvering og også risiko, når »butikken skal løbe rundt«.

Frie skoler findes også i mange andre europæiske lande, men i helt andre gradbøjninger, end vi kender det fra Danmark. Typisk er de frie skoler knyttet op på ganske specifikke statslige krav, som i princippet reducerer selve den frihed, der i Danmark er bærende for de frie skoler.

Den danske tradition for frie skoler er helt særlig, og det gælder også den forholdsvis høje statsfinansiering, der følger med.

Fem overordnede principper

Fælles for folkehøjskolerne, efterskolerne, friskolerne og hus- og håndarbejdsskolerne er, at friheden i forhold til staten samler sig om fem grundlæggende frihedsprincipper, som er indlejret i lovgivningen. De fem principper forudsætter og betinger hinanden og ser i prioriteret rækkefølge sådan ud:

1. Princippet om åndsfrihed

- dvs. friheden til selv at bestemme skolens idémæssige grundlag.

2. Princippet om pædagogisk frihed

- dvs. friheden til selv at kunne bestemme indhold og metode i skolens undervisning og hverdag.

3. Princippet om økonomisk frihed

- dvs. frihed til at bruge skolens ressourcer så de gavner ideen og pædagogikken bedst muligt.

4. Princippet om ansættelsesfrihed

- dvs. frihed til at ansætte de ledere og undervisere, man finder bedst egnede – uden formelle uddannelseskrav.

5. Princippet om elevfrihed

- dvs. frihed til at optage og bortvise elever.

Sider opdateret: 2. juli 2010

Kontakt | Abonner | Få et print | Sitemap | Login/logout

DANSK Friskoleforening

Du er her: Forside

Dansk Friskoleforening
 Regionsnet
 Medlemsportal
 Stilleadministration
 Om friskoleoprettelse
 Kurser
 Nyheder, presse og presse
 Forlag
 Fonde
 Fællespræk portal
 Internationale portal
 Link til Friskolebladet

Dansk Friskoleforening er interesseorganisation for 256 friskoler og cirka 32.000 elever, deres forældre og alle ansatte.
 Mere om Dansk Friskoleforening...

Unit skur
 16.02-17.02.2010
 Teleduktionskursus for bestyrelsesmedlemmer august 2010
 Mandag den 15. august på Højskolen i Lyngby
 Friskole i Lyngby og tirsdag den 17. august på Trølløse Friskole i Skovbo
 For fretiltag bestyrelsesmedlemmer og andre interesserede

Dansk Friskoleforening: www.friskoler.dk

Nyheder og skolepolitiske tiltag
 Skoleadministration
 Oprettelse af friskole og børnehave
 Dansk Friskoleforenings arbejde
 Hovedstyrelse og udvalg

Tilskud
 Pædagogik
 Tilsyn
 Lovgivning
 Foreningens regioner